

บทที่ ๒

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนและโครงการพัฒนาชนบทแควระบบ-สี่แยก

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

๑. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชน (ชุมชน คือ Functional Village ตามคำที่สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เคยใช้ หมายถึง อาณาเขตที่สมาชิกทุกคนได้ใช้ประโยชน์ จากสิ่งต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน หรือสถานอื่นมาอยู่ร่วมกัน และมีการติดต่อ ระหว่างกันอย่างทั่วถึงเสมอ ๆ อาณาเขตของชุมชนจะกว้างหรือแคบอย่างไรขึ้นอยู่กับ ลักษณะการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และการติดต่อระหว่างกันในลักษณะดังกล่าว) ในขอบ เขตการทำงานของโครงการพัฒนาชนบทแควระบบ - สี่แยก ประกอบด้วย ๒ หมู่บ้าน ด้วยกันคือ หมู่ที่ ๒ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มบ้าน คือ บ้านเนินกรอง บ้านยางแดง และ บ้านกุดคำทอง ส่วนอีกหมู่บ้านหนึ่งคือ หมู่ที่ ๑๐ ประกอบด้วย ๑ กลุ่มบ้าน คือ บ้าน อ่างทอง ทั้ง ๒ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ ตำบลคูยาดหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเน้นศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียว คือ หมู่ที่ ๒ ซึ่ง ประกอบด้วย บ้านเนินกรอง บ้านยางแดง บ้านกุดคำทอง เนื่องจากในหมู่บ้าน แห่งนี้ มีประชาชนเข้าร่วมโครงการในระยะแรกเป็นจำนวนถึง ๑๐๐ คนเศษ เกือบ จะทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ส่วนหมู่ ๑๐ บ้านอ่างทอง ในระยะนี้มีประชาชนเข้าร่วมโครง การ ๒ - ๓ คน ในปัจจุบันก็ยังคงมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพียง ๒ คนเช่นเดิม จะเห็นได้ว่าในหมู่ที่ ๒ นั้นน่าจะมองเห็นปัจจัยที่ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการ เกิด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาได้ชัดเจนกว่าหมู่ที่ ๑๐ ดังนั้น เพื่อให้ได้ผล การศึกษาที่ชัดเจน และเป็นการประหยัดเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียวคือ หมู่ที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของหมู่ ๖

ในหมู่ ๖ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มบ้าน คือ บ้านเนินกรอง บ้านยางแดง บ้าน
 กุดคาทอง ทั้ง ๓ กลุ่มบ้านก่อกำเนิดขึ้นไม่พร้อมกัน กลุ่มที่ก่อกำเนิดขึ้นก่อนคือ บ้าน
 เนินกรอง กลุ่มนี้ไ้ก่อกำเนิดขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ชนกลุ่มแรกที่เข้ามา เป็นพวกที่
 อพยพหนีโรคระบาดจากบ้านวังสะโคะ ชักลงระบมเข้ามา และทำมาหากินโดยการ
 หาของป่า ทำไร่ ทำนา และถางป่าทำไร่ ปลูกข้าว ต่อมาก็มีประชาชนอพยพเข้า
 มาสมทบเรื่อย ๆ ส่วนมากเป็นญาติพี่น้องกับชนกลุ่มแรก หรือไม่ก็เป็นคนในท้องถิ่น
 ใกล้เคียงกับพวกที่อพยพเข้ามา ก่อน เมื่อประชาชนเพิ่มมากขึ้น การบุกรุกพื้นที่ป่าก็
 ขยายออกไปเรื่อย ๆ จนในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้ขยายไปถึงบ้านยางแดง และในปี
 พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้ขยายไปถึงบ้านกุดคาทองในปัจจุบัน นานวันเข้าประชาชนที่อพยพเข้า
 มานี้ก็ไ้ตั้งรกรากอย่างถาวร มีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่มั่นคง และจับจองที่ดินทำกิน
 เป็นหลักแหล่ง ต่อมาไ้มีประชาชนจากท้องถิ่นอื่น ไ้อพยพเข้ามาสมทบอีก โดยการ
 เข้ามาซื้อที่ดินทำกินจากพวกที่เข้ามาจับจองก่อน จนในที่สุดหมู่บ้านแห่งนี้กลายเป็นหมู่
 บ้านใหญ่ ซึ่งในขณะนี้มีจำนวนครัวเรือนถึง ๑๑๕ ครัวเรือน โดยที่ในระยะแรก
 ประชาชนที่เข้ามาอยู่ไม่ทราบว่าที่ในบริเวณนี้เป็นที่ในเขตป่าสงวนของรัฐบาล ซึ่งใน
 ภายหลังไ้สร้างปัญหา ระหว่างรัฐและประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่มาก ถึงจะไ้กล่าวในตอน
 ต่อไป

เนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้ เกิดขึ้นมาจากการอพยพของประชาชนจากที่ต่าง ๆ
 ดังนั้นประชาชนในหมู่บ้านแห่งนี้จึงมีหลายกลุ่ม เช่น เป็นกลุ่มที่มาจากหมู่บ้านใกล้เคียง
 เช่น วังสะโคะ บางมะเฟือง คอนทานา กลุ่มที่มาจากอำเภอใกล้เคียง เช่น อำเภอ
 พนม ถึงอำเภอราชสาสน์ อำเภอบางคล้า หรือกลุ่มที่มาจากต่างจังหวัด เช่น พัทยา
 ชลบุรี ปราจีนบุรี และกลุ่มที่มาจากอีสาน ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้ จึงแบ่ง
 ตามกลุ่มท้องถิ่นเดิมที่อพยพเข้ามาและกลุ่มเครือญาติเดียวกัน ที่เห็นไ้ชัดคือโดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งในกลุ่มบ้านกุดคาทอง จะเป็นกลุ่มบ้านของพวกคนลาว ในภาษาลาวทั้งกลุ่ม
 บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มบ้านที่มีพวกลาวพวนที่มาจากคอนทานา และลาวจาก
 อีสาน อพยพมาอยู่ ดังนั้น ในระยะแรกของการเป็นหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่าง

คนในหมู่บ้านจึงมีแค่เฉพาะในกลุ่มของคนเท่านั้น ความไว้วางใจกันและกันระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อย แต่ในปัจจุบันนี้ประชาชนได้มีความเข้าใจกันมากขึ้น

ลักษณะการปกครอง ในระยะแรก ๆ หมู่บ้านแห่งนี้ยังไม่เป็นหมู่บ้าน ที่มีเขตการปกครองที่แน่นอน ใดแต่ละกลุ่มบ้านยังไปผนวกเข้ากับ เขตการปกครองของหมู่บ้านอื่น เช่นกลุ่มบ้านเนินกรอง ในระยะแรกยังอยู่ในเขตการปกครองของหมู่บ้านนาใน และต่อมาไคย้ายเข้าไปอยู่ในเขตปกครองของหมู่บ้านคอนทานา บ้านยางแคงในระยะแรกไคอยู่ในเขตปกครองของหมู่บ้านนาใน และที่ถูกคทาทองในระยะแรกไคอยู่ในเขตการปกครองของหมู่บ้านคอนทานา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ทั้ง ๓ กลุ่มบ้านไคถูกรวมเขตปกครองเป็น ๑ หมู่บ้าน คือหมู่ที่ ๖ และมีผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ ผู้ใหญ่สย เข้มลาย เข้ารับหน้าที่ไคประมาณ ๑ ปี ก็ถูกยิงตายจึงไคมีผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ชื่อผู้ใหญ่สนิท คำชะ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันนี้

สำหรับเรื่องชื่อของกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มนั้น ไคตั้งขึ้นตามลักษณะภูมิประเทศแถบนั้น เหมือนกับชุมชนในชนบททั่วไปของไทย ที่นิยมตั้งถิ่นฐานตามแม่น้ำ ลำคลอง ถนน เขื่อน กั้นน้ำธรรมชาติ เนิน หนอง บึง และตามหุบเขา ชื่อของถิ่นฐานที่อยู่ก็มักจะตามลักษณะภูมิประเทศ เช่น คำนำหน้าว่า เนิน หนอง บึง หรือลักษณะภูมิประเทศอื่น ๆ บางทีใช้ชื่อพืช หรือสัตว์ ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นนั้น (Ishii 1978:1) เช่น บ้านเนินกรอง หรืออีกชื่อหนึ่งว่า บ้านโคกล่าควน ที่เรียกว่า "เนินกรอง" เพราะที่บริเวณนั้นมีต้นขงกรองอยู่อย่างหนาแน่น และพอ ๆ กับมีต้นล่าควนอยู่เป็นจำนวนมากจึงเรียกว่า "บ้านโคกล่าควน" ควยและที่ยางแคงก็มีต้นยางแคงอยู่จำนวนมากเช่นกัน จึงเรียกกลุ่มบ้านที่อยู่บริเวณนั้นว่า "บ้านยางแคง" ส่วนที่ถูกคทาทองนั้นเดิมชื่อ "กุกเตาทอง" เพราะมีบึงใหญ่และชาวบ้านคิดว่ามีเตาอาศัยอยู่ จึงเรียกชุมชนแถบนั้นว่า "กุกเตาทอง" แต่ต่อมาชื่อ "กุกเตาทอง" คงจะยาวไปชาวบ้านจึงออกเสียงคำว่า "เตา" สั้นจนกลายเป็น "บ้านกุกคทาทอง" ไปในปัจจุบัน

๒. สภาพทั่วไปของชุมชน

ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ที่ ตำบลยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออก ระยะทางประมาณ ๘ กิโลเมตร มีอาณาเขตครอบคลุม ๓ กลุ่มบ้าน คือ บ้านเนินกรอง บ้านยางแคง บ้านถูกคาทอง ดังนั้นหมู่บ้านนี้จึงมีอาณาเขตที่กว้างพอสมควร มีเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นคือ

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับคลองระบม

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่ที่ ๗ ตำบลยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาโพ หมู่ที่ ๗ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ ๒, ๓ ตำบลยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การเดินทางเข้าหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านจะใช้ถนนลูกรังที่ใช้ได้ตลอดฤดูการ โดยจะมีรถประจำทางวิ่งผ่านหมู่บ้านถึงตัวอำเภอ วันละ ๒ เที่ยว ค่าโดยสารเที่ยวละ ๗ บาท

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ในแต่ละกลุ่มบ้านจะมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่ต่างกันดังนี้

กลุ่มบ้านเนินกรอง

กลุ่มบ้านเนินกรองเป็นกลุ่มบ้านเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นกลุ่มแรก ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๕ ครัวเรือน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแบบ Cluster type) (หมายถึงการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกระจุก โดยมีไม้ยืนต้น เช่น ต้นมะพร้าว หรือ ทุ่งไม้ยูงล้อมรอบ เหมือนกับวงแหวน โดยปกติการตั้งบ้านเรือนแบบนี้จะอยู่ไม่ห่างจาก

คลอง ลำธาร แม่น้ำ หรือถนน) คือทั้ง ๑๕ ครัวเรือนจะถูกรวมกันเป็นกระจุก บริเวณบ้านจะปลูกต้นไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง มะพร้าว ชุนุน เป็นต้น และไม่ห่างจาก กลุ่มบ้านเท่าใดนักจะเป็นแนวระบม ซึ่งชาวบ้านจะอาศัยน้ำจากแนวระบมนี้ในการ เกษตร และบริโภค

ลักษณะของบ้านจะปลูกยกพื้นขึ้นสูง แต่ความสูงค่าของการยกพื้นก็ต่างกันไปตามฐานะ ถ้าบ้านหลังใหญ่ฐานะก็จะยกพื้นขึ้นสูง หลังคามุงค้ายสังกะสี หรือกระเบื้อง ฝาบ้านทำค้ายไม้ ครัวแยกต่างหากจากบ้าน บ้านในลักษณะเช่นนี้มีประมาณ ๕ - ๖ หลัง ส่วนบ้านของผู้ที่มีฐานะยากจนจะยกพื้นขึ้นไม่มากนัก หลังคาและฝาบ้านทำค้ายหญ้าคา ภายในบ้านเป็นที่โล่ง และกันเป็นรอก ๆ ค้ายผ้า หรือค้ายสำหรับใช้เป็นที่นอนแต่ไม่กัน เป็นห้อง ส่วนมากครัวจะอยู่ภายในบ้านไม่ได้แยกต่างหาก บ้านในลักษณะเช่นนี้มี ประมาณ ๖ - ๗ หลัง

ภายในกลุ่มบ้านมีร้านค้าอยู่ ๑ ร้าน ร้านค้าแห่งนี้จะใช้ส่วนหนึ่งของตัวบ้าน เป็นสถานที่ประกอบกิจการ การค้าขายเป็นการค้าขายเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเป็น พวกของชำ ของแห้ง ส่วนอาหารสดส่วนมากชาวบ้านจะไปซื้อจากอีกกลุ่มบ้านหรือตัว อำเภอ

กลุ่มบ้านยางแดง

กลุ่มบ้านยางแดง เป็นกลุ่มบ้านใหญ่มี ๒๕ ครัวเรือน ประชาชนส่วนมาก มาจากที่ต่าง ๆ มีการอพยพเข้าและออกจากหมู่บ้านมาก คิดเป็นร้อยละ ๘ ต่อปี (จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่สนิท คำชะ ๓ มีนาคม ๒๕๒๔) ดังนั้น การตั้งบ้านเรือน จึงเป็นแบบกระจัดกระจาย (Scattered Seelment) กล่าวคือ แต่ละบ้าน จะอยู่ห่างกัน บางครอบครัวจะสร้างบ้านภายในที่ทำการ เกษตร ของตน แต่บ้านใน กลุ่มยางแดงยังมีลักษณะพิเศษคือ ถ้า เป็นกลุ่มญาติเดียวกันจะสร้างบ้านอยู่ในบริเวณ เดียวกัน แต่ห่างจากกลุ่มที่อื่นมาก ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน กลุ่มเท่านั้น แต่ขาดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไป

ลักษณะของบ้านที่ปลูก จะเป็นบ้านยกพื้นขึ้น แต่ความสูงต่ำของการยกพื้น ต่างกันตามฐานะ ถ้าบ้านหลังใหญ่ฐานะดี จะยกพื้นขึ้นสูง หลังคามุงด้วยสังกะสี หรือ กระเบื้อง ฝาบ้านทำด้วยไม้และกันห้องเรียบร้อย ครีวอาจจะอยู่ในบ้านหรือแยกต่างหาก บ้านแบบนี้มีไม่ถึง ๑๐ หลังคาเรือน ส่วนบ้านของผู้มีฐานะยากจนจะยกพื้นขึ้นมาไม่มาก หลังคา และฝาบ้านทำด้วยหญ้าคา ภายในบ้านเป็นที่โล่ง กันเป็นรอก สำหรับเป็นที่นอน แต่ไม่กันเป็นห้อง ส่วนมากครีวจะอยู่ในบ้านไม่แยกต่างหาก บ้านลักษณะเช่นนี้มี ๕๐ - ๖๐ หลัง ใ้ค้ดูบ้านจะเป็นที่เก็บเครื่องมือในการ เกษตรและมีลานกองอยู่ เพราะเกือบทุกบ้านจะเผาถ่านเอง และนอกจากนั้นยังมีสีข้าง ซึ่งเป็นสีมือ มีลักษณะคล้ายไม้ไผ่สำหรับสีข้างกินเองด้วย ภายในบริเวณบ้านมีบ่อน้ำสำหรับใช้เอง แต่ถ้าเป็นกลุ่มญาติเกี่ยวกันจะใช้บ่อน้ำร่วมกัน

บ้านส่วนมากจะปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ และปลูกพวกผลไม้ เช่น ชุนน มะม่วง สัปรด กล้วย และนอกจากนั้นก็มักมีคอกสัตว์อยู่ในบริเวณบ้าน สัตว์ที่เลี้ยงเป็นพวก หมู วัว ไก่

ภายในชุมชนมีร้านค้าอยู่ ๔ ร้าน ร้านเหล่านี้จะใช้ส่วนหนึ่งของตัวบ้านเป็นที่ประกอบกิจการ แต่มีอยู่ ๑ ร้านที่เกิดจากการรวมหุ้นของชาวบ้านในโครงการ แควระบม - สียัค ซึ่งแต่ก่อนชาวบ้านผลัดเปลี่ยนกันขายเอง และแบ่งผลกำไรให้แก่กันและกัน แต่ในปัจจุบันได้เปิดให้คนประมูล ผู้ประมูลได้จะเป็นผู้ขาย

กลุ่มบ้านกุกคาทอง

กลุ่มบ้านกุกคาทอง เป็นกลุ่มบ้านที่มีประชากร ๓๑ ครีวเรือน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นแบบ เหมือนกับกลุ่มบ้านเนินกรอง ลักษณะของกลุ่มบ้านนี้จะ เป็นบ้านของผู้มีฐานะดีเสียเป็นส่วนใหญ่ คือ เป็นบ้านยกพื้นสูง มุงสังกะสี หรือกระเบื้อง กันด้วยไม้มีความเป็นสัดส่วนกว่า ๒ กลุ่มแรก

โครงสร้างของประชากร

ประชากรที่อาศัยในหมู่บ้าน ไม่ใช่คนในท้องถิ่น แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาจากที่อื่น ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันก็ยังมีประชากรอพยพเข้าและออกจากหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ ต่อปี ในปัจจุบันนี้มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๑๕ ครัวเรือน แยกเป็นบ้านเนินกรอง ๑๕ ครัวเรือน บ้านยางแคง ๒๕ ครัวเรือน และบ้านกุกคาทอง ๓๑ ครัวเรือน และมีประชากรรวมทั้งหมด ๔๔๓ คน แยกเป็นประชากรที่อาศัยในกลุ่มบ้านเนินกรอง ๕๔ คน อาศัยในกลุ่มบ้านยางแคง ๓๒๔ คน และอยู่ในหมู่บ้านกุกคาทอง ๑๑๑ คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑ ร้อยละของจำนวนประชากรของกลุ่มบ้านเนินกรอง, บ้านยางแคง
บ้านกุกคาทอง แยกตามเพศชายหญิง (จากการศึกษาของผู้วิจัย)

จำนวนประชากร แยกตามเพศ	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุกคาทอง	
ชาย	๕.๐๗ (๒๕)	๓๕.๐๗ (๑๖๘)	๑๑.๓๖ (๕๖)	๕๐.๕ (๒๔๕)
หญิง	๕.๘๘ (๒๕)	๓๒.๕๕ (๑๖๐)	๑๑.๑๖ (๕๕)	๕๓.๕ (๒๕๕)
รวม	๑๐.๙๕ (๕๐)	๖๖.๕๓ (๓๒๘)	๒๒.๕๒ (๑๑๑)	๑๐๐ (๔๙๓)

จากตารางที่ ๑ แสดงให้เห็นว่า ไม่มีความแตกต่างของจำนวนประชากร
ระหว่างเพศชายและเพศหญิงเท่าใดนัก กล่าวคือจากจำนวนประชากร ๔๙๓ คน
เป็นเพศชายเสีย ๕๐.๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมดและเป็นเพศหญิง
๕๓.๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่จะเห็นว่ากลุ่มยางแคงเป็นกลุ่ม
บ้านที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือ ๓๒๘ คน เป็นชาย ๓๕.๐๗ เปอร์เซ็นต์ของจำนวน
ประชากรทั้งหมดในยางแคงและเป็นหญิง ๕๒.๕๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากร
ทั้งหมด

ตารางที่ ๒ ร้อยละของจำนวนประชากรในกลุ่มบ้านเนินกรอง บ้านยางแคง
และบ้านกุกตาทอง แยกตามอายุ (จากการศึกษาของผู้วิจัย)

จำนวนประชากร แยกตามอายุ	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุกตาทอง	
แรกเกิด - ๖ ปี	.๖๑ (๓)	๘.๕๒ (๔๒)	๓.๘๘ (๑๗)	๑๒.๘๘ (๖๒)
๗ - ๑๔ ปี	๑.๘๒ (๗)	๑๗.๖๘ (๘๗)	๘.๖๖ (๒๓)	๒๗.๑๖ (๑๑๗)
๑๕ - ๒๔ ปี	๘.๒๖ (๒๑)	๑๖.๒๓ (๘๐)	๕.๐๗ (๒๕)	๒๙.๕๖ (๑๒๖)
๒๕ - ๔๔ ปี	๓.๐๘ (๑๕)	๑๕.๐๑ (๗๔)	๖.๐๘ (๓๐)	๒๔.๑๖ (๑๑๘)
๔๕ - ๖๐ ปี	๑.๐๑ (๕)	๖.๗๐ (๓๓)	๒.๒๓ (๑๑)	๙.๙๔ (๔๙)
๖๑ ปีขึ้นไป	.๖๒ (๓)	๒.๘๓ (๑๒)	๑.๐๑ (๕)	๔.๔๖ (๒๐)
รวม	๑๐.๙๘ (๕๔)	๖๖.๘๓ (๓๒๘)	๒๒.๕๒ (๑๑๑)	๑๐๐ (๕๙๓)

จากตารางที่ ๒ จะเห็นว่าในหมู่ที่ ๖ เมื่อแยกจำนวนประชากรตามช่วงอายุจะปรากฏว่า มีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน คือ อายุระหว่าง ๑๕ - ๖๐ ปี ถึง ๔๘.๖๓ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด มีผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงคือ อายุต่ำกว่า ๑๕ ปีลงมาและ ๖๑ ปีขึ้นไปถึง ๕๐.๓๖ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด ต่ออัตราเฉลี่ยการพึ่งพาประมาณ ๑ ต่อ ๑ กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน ๑ คน นอกจากจะรับภาระในการครองชีพของตนเอง ยังจะต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นอีก ๑ คน

ถ้าพิจารณาถึงจำนวนเด็กตามอายุ จะพบว่าเด็กที่อยู่ในวัยก่อนวัยเรียน คือมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี อยู่ ๑๒.๕๗ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด และเด็กที่อยู่ในวัยเรียน คือมีอายุตั้งแต่ ๗ - ๑๕ ปี อยู่ ๒๓.๗๓ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพและรายได้

ในค้ำพื้นฐานทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ชาวบ้านใน ๓ กลุ่มบ้าน มีอาชีพเกษตรกรรม คือทำนา และทำไร่มันสำปะหลัง จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๑๕ ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึง ๑๐๔ ครัวเรือน นอกจากนั้นมีอาชีพรับจ้าง ๘ ครัวเรือน และอีก ๒ ครัวเรือนจะมีอาชีพค้าขาย พวกที่มีอาชีพรับจ้างส่วนมากจะเป็นผู้ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านได้ไม่ถึง ๑ ปี จึงยังไม่มีที่กินทำกิน เป็นที่แน่นอนว่ามีสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรรมหลายคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น เป็นลูกจ้างในเมือง ขับรถประจำทาง เป็นคน นอกจากการทำเกษตรกรรมแล้ว ชาวบ้านยังใช้เวลาว่างส่วนมากในการรับจ้างปลูกเสริมป่า รับจ้างหว่าน ปลูกมันสำปะหลัง เผาถ่าน เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย แต่ครัวเรือนเหล่านี้เกษตรกรรมก็ยังเป็นอาชีพหลัก

แต่ละครัวเรือนมีที่ทำกินค่อนข้างกว้างขวาง เฉลี่ยประมาณ ๕๐ - ๕๐ ไร่ เป็นที่ทำนาเสีย ๔๐ ไร่ เป็นที่ไร่เฉลี่ย ๒๐ ไร่ ชาวที่ปลูกส่วนมากจะเป็นพันธุ์เหลือง ไบลด หอมมะลิ ชาวพันธุ์อู๋นามัย มะลิกกลาง เพราะชาวเหล่านี้ชาวบ้านบอกว่าเหมาะกับพื้นที่เหล่านี้

ผลผลิต โดยทั่วไปแล้วชาวบ้านจะจัดการเกี่ยวกับผลผลิตได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ จะแบ่งไว้บริโภคส่วนหนึ่ง อีกส่วนนำไปซ้าระหนี้ในกรณีที่เป็นหนี้ ที่เหลือจะนำไปขายที่ตลาดเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มบ้านจะมีลักษณะเด่นของการจัดการต่าง ๆ กันคือ

ที่เงินกรอง ผลผลิตข้าวส่วนมากจะพอเก็บไว้บริโภค จะมีขายหรือซ้าระหนี้เพียงเล็กน้อย

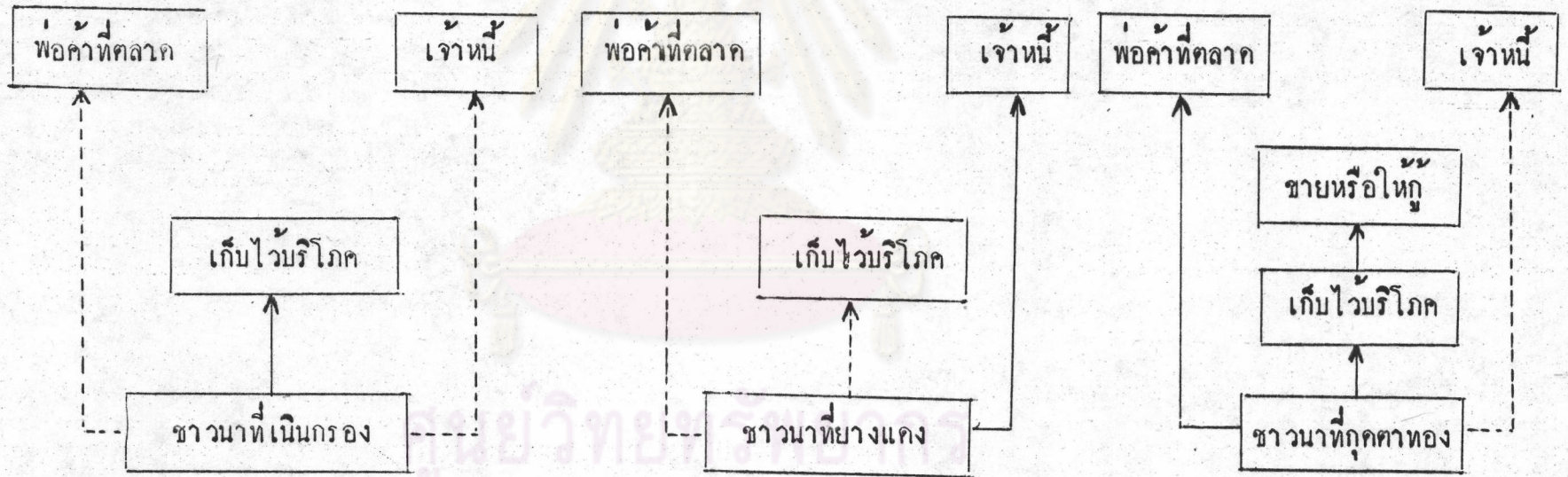
ที่ย่างแคง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะตองนำผลผลิตจากข้าวไปชำระหนี้ให้แก่
เจ้าหนี้ หรือตองขายข้าวให้เจ้าหนี้หมด เหลือเก็บไว้บริโภคหรือขายเพียงเล็กน้อย

ที่กุกตาทอง ชาวบ้านส่วนใหญ่เก็บข้าวไว้เป็นจำนวนมากเพื่อนำออกขาย
หรือให้กู้ยืมเมื่อถึงทำนา ซึ่งช่วงนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่มีข้าวในยุ้งของตนเอง
และราคาข้าวตอนนั้นก็สูง

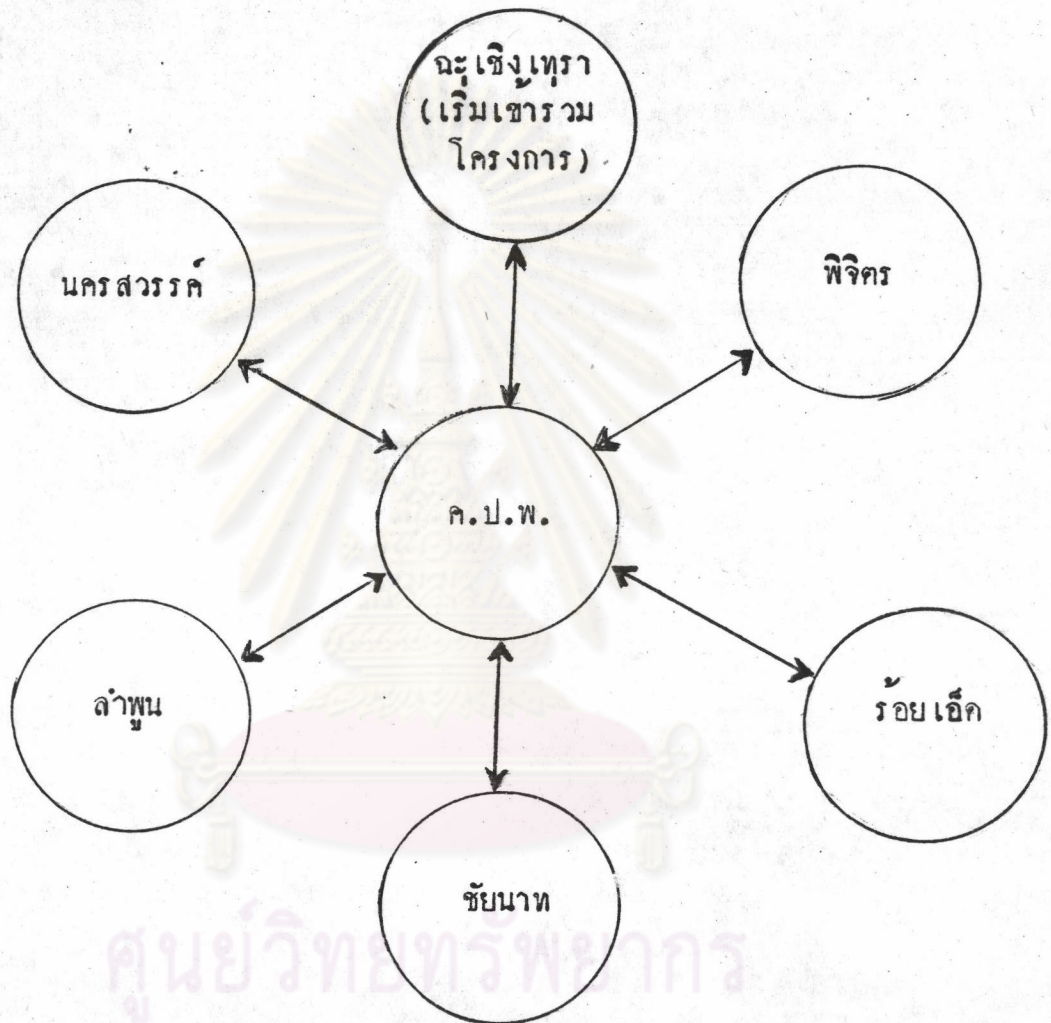
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ ๑ แสดงขอบข่ายของการจัดการ เกี่ยวกับผลผลิตข้าวของแต่ละกลุ่มบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแสดงเครือข่ายความสัมพันธ์ในพื้นที่พัฒนา ๒ พื้นที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่า ชนาคกรข่าวได้สามารถบรรเทาทุกข์ในก้นการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนข่าวบริโลกให้แก่ชาวบ้านได้จริง และนอกจากนั้นยังสามารถดำเนินการ พัฒนาต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน การคิดค้นของกลุ่มผู้นำ และการ สนับสนุนของนักพัฒนา สร้างความมั่นคงให้กับชุมชนโดยการสร้าง เครือข่ายความสัมพันธ์ กับกลุ่มพัฒนาในพื้นที่อื่น เพื่อสร้างความมั่นคงและความร่วมมือกันแก้ไข้ปัญหาและชุมชนได้ ในระยะยาวต่อไป

ส่วนผลผลิตจากมันสำปะหลังนั้นชาวบ้านนำไปขายที่ตลาดเอง หรือขายให้กับพ่อค้าที่เข้ามารับซื้อถึงไร่ เพราะเมื่อคิดราคาตัวเฉลี่ยแล้ว จะไม่ต่างจากการนำไปขายที่ตลาดเอง ในขณะที่ราคามันสำปะหลังตกต่ำนี้ ชาวบ้านก็เปลี่ยนจากการขายมันสำปะหลังมาทำมันสำปะหลังแห้งขายซึ่งชาวบ้านบอกว่าไคร้ราคาดีกว่าเล็กน้อย แต่ถึงอย่างไรชาวบ้านก็ยังขาดทุนอยู่ อาจกว้างไคว้ว่าปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของชาวบ้านที่นี่คือ ปัญหาราคามันตกต่ำ เพราะทำให้ชาวบ้านขาดทุนเป็นจำนวนมาก ความเดือดร้อนนี้เกิดมากที่ยางแคง เกิดภาวะพอกพูนหนี้สินเพิ่มขึ้น ในครอบครัวไม่มีเงินจับจ่ายใช้สอยเพียงพอจึงต้องดำรงชีพอย่างอดอยาก ชาวบ้านจะพยายามแก้ปัญหามาโดยหาพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นปลูกทดแทน เช่น ที่กุกตาทอง และเนินกรอง ไคว้เริ่มนำเอาข้าวโพคและถั่วมาปลูกทั้งนี้เพราะไคว้ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตร ส่วนยางแคงยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านยังขาดทุน และชาวบ้านไม่สามารถจะรวมกลุ่มกันเข้าเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรไคว้

การแก้ปัญหาอีกอย่างคือ ชาวบ้านจะออกไปรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะที่กุกตาทอง ชาวบ้านที่เป็นพ่อบ้าน คนหนุ่มสาว จะไปรับจ้างในกรุงเทพฯ เมืองพัทยา และไปทำงานที่ซาอูฯ คงจะเหลือเด็กและแม่บ้านเท่านั้นที่ทำงานในไร่

เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร ที่เนินกรองและที่ยางแคง ชาวบ้านส่วนมากจะใช้วิธีการทำการเกษตรแบบเก่า คือ ใช้วัวใช้ควาย หรืออาจเป็นรถไถมือในการไถที่ไร่ ไร่ทำนา และมีการจ้างรถแทรกเตอร์ไถบ้างเป็นบางครั้งคราว ดังนั้นบ้านเกือบทุกหลังจะต้องมีวัวหรือควายเพื่อใช้งาน อาจจะเป็นควายของตัวเองหรือเช่ามาก็ได้ ส่วนที่กุกตาทองนั้นชาวบ้านส่วนมากจะนิยมจ้างรถแทรกเตอร์ไถมากกว่าจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบอกว่า การจ้างไถเสร็จเร็วกว่าและไม่ต้องมาคอยดูแลควาย

แหล่งน้ำในการเกษตร ในการทำการเกษตรนั้น ชาวบ้านจะอาศัยน้ำฝน น้ำจากแควระบบ และห้วยยางแดง ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน แต่ยังไม่พอกับพื้นที่ในการ เพราะปลูกในแควระบบจะมีน้ำล้นคอกปี แต่ในห้วยยางแดงน้ำจะแห้งในหน้าแล้ง ชาวบ้านไม่สามารถร่วมมือลงทุนกันในการสร้างคลองสำหรับส่งน้ำ เนื่องจากฐานะยากจน แม้ว่าในปัจจุบันจะไ้รับงบ ก.ส.ช. ให้สร้างคลองส่งน้ำ เมื่อสร้างเสร็จการใช้จ่ายประโยชน์ยังมีน้อย เนื่องจากเป็นคลองส่งน้ำที่เป็นคันดินธรรมดา เมื่อฝนตกกั้นที่กั้นไว้ก็พังลงไป ในขณะนี้ยังไม่มีการคิดแก้ไขอย่างไร

แรงงานและการแบ่งแรงงาน

ทัศนคติของชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องแรงงานได้เปลี่ยนแปลงไป การแลกเปลี่ยน หรือช่วยเหลือแรงงานในการทำงานลดน้อยลงจะมีการจ้างงานเข้ามาแทนที่ แต่การจ้างงานก็จะจ้างกันในกลุ่มเครือญาติหรือเพื่อนบ้านที่สนิทสนมกัน และลักษณะการจ้างงานก็มีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด เช่นมีการคิดเรื่องวิธีการจ้างงานที่คุ้มค่ากับค่าจ้าง เช่นการจ้างซุกมัน ชาวบ้านก็จะไม่จ้างเหมาเป็นรายวัน เพราะกลัวว่าผู้รับจ้างจะอุ้งงาน จะคิดค่าจ้างของการซุกมันเป็นกิโล ถ้าซุกได้กิโลต่อวันก็จะได้เงินเท่านั้นบาท ทั้งนี้ ชาวบ้านบอกว่า เพื่อป้องกันการอุ้งงาน เป็นการยุติธรรมใครทำมากก็ได้มาก

ภายในครัวเรือนสมาชิกทุกคนจะมีหน้าที่ต่าง ๆ เหมือน ๆ กัน คือเด็กมีหน้าที่ช่วยผู้ใหญ่ในการทำงาน เช่น เลี้ยงสัตว์ สับมันเส้น และบางครั้งครัวเด็กที่พ้นวัยเรียนมาแล้ว ยังคงออกไปรับจ้างซุกมันด้วย คนชราก็จะดูแลหลาน และดูแล ส่วนบริเวณรอบบ้าน ส่วนพ่อบ้านและแม่บ้าน หรือหนุ่มสาวในวัยแข็งแรง ก็จะทำงานในไร่นา แต่ที่ทุกคหาของมีลักษณะที่แตกต่างไปจากที่กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในกลุ่มบ้าน ส่วนมากจะเป็นแม่บ้าน เด็กและคนแก่ ส่วนพ่อบ้านและคนหนุ่มสาวจะออกไปทำงานนอกกลุ่มบ้าน ดังนั้นเด็กจึงมีบทบาทในการช่วยงานในไร่นามาก

ฐานะทางเศรษฐกิจ

เมืองแบ่งระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านด้วยระดับรายได้ โดยแบ่งเป็นกลุ่มยากจน คือมีรายได้ต่ำกว่า ๑๒๕ บาทต่อคนต่อเดือน กลุ่มค่อนข้างยากจน

รายได้ตั้งแต่ ๑๖๖ - ๒๒๐ บาท ต่อคนต่อเดือน กลุ่มคนข้างฐานะดี รายได้ ๒๒๑ - ๓๓๐ บาท ต่อคนต่อเดือน และกลุ่มฐานะดี รายได้ตั้งแต่ ๓๓๑ บาทขึ้นไป ต่อคน ต่อปี (World Bank ๑๙๗๖ : ๕๒ อ้างใน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๒๕ : ๕๖)

ตารางที่ ๓ ร้อยละของระดับรายได้ และการกระจายรายได้ของกลุ่มบ้านเนินกรอง กลุ่มบ้านยางแคง และกลุ่มบ้านกุดคทาทอง

ระดับการกระจายรายได้	บ้านเนินกรอง	บ้านยางแคง	บ้านกุดคทาทอง
ต่ำกว่า ๑๖๕ (ยากจน)	๖.๖๗ (๑)	๕๐.๗๓ (๓๕)	๖.๕๕ (๒)
๑๖๖ - ๒๒๐ (คนข้าง-ยากจน)	๒๖.๖๗ (๕)	๒๙.๗๙ (๒๕)	๒๕.๘๑ (๘)
๒๒๑ - ๓๓๐ (คนข้าง-ยากจน)	๖๖.๖๗ (๑๐)	๑๙.๒๕ (๕)	๕๑.๖๑ (๑๐)
๓๓๑ ขึ้นไป (ฐานะดี)	-	๑๙.๒๕ (๕)	๑๖.๑๓ (๕)
รวม	๑๐๐ (๕)	๑๐๐ (๖๕)	๑๐๐ (๓๑)

จากตารางที่ ๓ เมื่อเปรียบเทียบระดับฐานะทางเศรษฐกิจของทั้ง ๓ กลุ่มบ้าน จะเห็นว่าในกลุ่มบ้านกุดคทาทอง เป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่ากลุ่มบ้านเนินกรอง และกลุ่มบ้านยางแคง ตามลำดับ กล่าวคือในกลุ่มบ้านกุดคทาทอง จะมีผู้มีฐานะดี ๑๖.๑๓ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และกลุ่มบ้านเนินกรอง นั้นไม่มีครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวยอยู่เลย ส่วนกลุ่มบ้านยางแคงจะมีเพียง ๑๙.๒๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

และถ้าพิจารณาถึงครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี ก็ปรากฏว่าในกลุ่มบ้านกุดคทาทอง ก็มีจำนวนผู้มีฐานะค่อนข้างดี ถึง ๕๑.๖๑ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งนับว่าสูงกว่าในกลุ่มบ้านยางแคงที่มีผู้มีฐานะค่อนข้างดีแค่ ๓.๒๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนกลุ่มบ้านเนินกรอนนั้นมีถึง ๖๖.๖๗ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ส่วนครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจนในกุดคทาทอง มี ๒๕.๔๔ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ในเนินกรอน มี ๒๖.๖๗ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในยางแคงจะมี ๒๘.๓๘ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จะเห็นว่าในกลุ่มกุดคทาทองมีจำนวนครัวเรือนที่มีค่อนข้างยากจนน้อยกว่า ๒ กลุ่มบ้าน และเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มที่มีฐานะยากจนแล้วจะเห็นว่าในกุดคทาทองนั้น ยิงมีน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือ ๖.๔๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนในเนินกรอนนั้นจะมี ๖.๖๗ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด แต่ในกลุ่มยางแคงนั้นมีถึง ๕๐.๓๓ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดจะเห็นว่าในกลุ่มยางแคง มีจำนวนครัวเรือนที่ยากจนอยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มอื่นมาก

จากการเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านแต่ละกลุ่มบ้าน สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มกุดคทาทองเป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่สุด ประกอบด้วยครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจน, ค่อนข้างดี, ฐานะดี ส่วนยากจนมีจำนวนน้อย ในเนินกรอนเป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เป็นที่ ๒ ประกอบด้วยครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างจนถึงค่อนข้างดี เป็นจำนวนมาก ส่วนที่ยากจนมีน้อยมาก และพวกที่ร่ำรวยไม่มีเลย ส่วนกลุ่มยางแคง เป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แยกว่า ๒ กลุ่มแรก ประกอบด้วยกลุ่มที่มีฐานะยากจนถึงค่อนข้างจนเป็นจำนวนมาก ส่วนผู้มีฐานะค่อนข้างดีถึงฐานะดีมีจำนวนน้อย

จากสภาพการประกอบอาชีพและระดับรายได้ของแต่ละกลุ่มบ้าน สามารถสรุปลักษณะทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มบ้านได้ดังนี้

กุกตาทอง

กุกตาทอง เป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี เนื่องจากสามารถช่วยตัวเอง ได้แม้ว่าจะประสบปัญหา เรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ สามารถรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา ร่วมกัน เช่น สามารถรวมกลุ่มรับผิดชอบในการชำระหนี้ธนาคาร เพื่อการ เกษตร เพื่อ ขอบทุนมาทำการปลูกพืช เศรษฐกิจอย่างอื่นแทนมันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังพยายามค้นหาน หางานอย่างอื่นทำ เช่น การไปทำงานนอกกลุ่มบ้านเป็นต้น ในการทำงานเกษตรกรรม ก็ยังใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ ใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อให้ได้ผลผลิตเร็วและจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสะสมทุน เพื่อสร้างความเป็นชนชั้นนายทุน และความเป็นอิสระมีอำนาจ ต่อรองกับพ่อค้าภายนอกชุมชนได้ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการสละบ้าง เพื่อให้ผู้ หรือขายในช่วงที่ราคาข้างสูง

แต่ลักษณะ เช่นนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ในการผลิตเปลี่ยนแปลงไป จากการ เคยร่วมแรงกันทำงาน ลักษณะที่เรียกว่า การและเปลี่ยนแปลงงานกันมา เป็นการจ้าง งานเกิดความสัมพันธ์แบบนายจ้างและลูกจ้าง

เนินกรอง

เนินกรอง เป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจปานกลาง ลักษณะการทำ งาน เกษตรกรรมยังอยู่ในขั้น เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ (Subsistence) อยู่ กล่าวคือ ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ยังเก็บไว้กินโดย เฉพาะ และวิธีการผลิตก็ยังใช้ เครื่องมือแบบเก่า อยู่ แต่เนื่องจากภาวะ เศรษฐกิจบีบรัดตัวมาก จึงทำให้คนในกลุ่มบ้านต้องออกไปทำ งานนอกบ้าน การไปติดต่อกับเมืองนี้เอง กำลังทำให้ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้าน เริ่ม เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านมีลักษณะ เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยกันบาง อย่างเช่น การเกี่ยวข้าว ปลูกบ้าน ลคน้อยลง จะเป็นเฉพาะในหมู่บ้าน และเพื่อน สนิทมากกว่าที่จะ เป็นไปกับคนทั้งหมู่บ้านอย่างที่ เคยเป็นมา

ยางแคง

ยางแคง เป็นกลุ่มบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีที่สุดใน ๓ กลุ่มบ้าน เนื่องจาก การตั้งบ้านเรือนที่กระจุกกระจายทำให้ธนาคารคิดค้ำพองอาศัยกัน การพึ่งพาจะมีเฉพาะ ในกลุ่มญาติ ๆ กันเท่านั้น เมื่อเกิดปัญหาทางการ เกษตรก็ไม่สามารถร่วมกันแก้ปัญหาได้ เหมือนที่เนินกรอง และแต่ละครอบครัวก็ยังไม่สามารถจะแก้ปัญหาค้ำตัวเองได้ จาก ลักษณะ เช่นนี้ใ้ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินแก่ชาวบ้านยางแคงมาก เนื่องจากการแก้ปัญหา โดยการกู้ยืมเงินหรือข้าวจากนายทุนโดยเฉพาะนายทุนภายนอกหมู่บ้าน ดังนั้น ระบบ เศรษฐกิจของชาวบ้านยางแคงจึงผูกติดกับนายทุนผลิตผลจากการ เกษตรที่ไ้โดย เฉพาะ ข้าว จะต้องให้กับนายทุนหมด มีเหลือเก็บไว้ขายเพียงเล็กน้อย และเมื่อไม่มีเงิน หรือไม่มีข้าวสำหรับบริโภคก็ไปยืมจากนายทุนมีลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้จะ เป็นวงจร หมุนเวียนในหมู่บ้านภายในกลุ่มบ้าน ความสัมพันธ์ในการ ผลิตจะเป็นแบบนายจ้างและ ลูกจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านในกลุ่มนี้เช่นกลุ่มที่หลากหลาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แทบทุกครัวเรือนจะต้องคิดเรื่องกำไรขาดทุนอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้ผลิตเพียงพอ แก่ครอบครัวและค้ำผ่อนชำระหนี้

ทรัพยากรในการผลิต

ลักษณะการถือครองที่ดิน

ที่ดิน ในบริเวณนี้เดิมเป็นที่เขตป่าสงวน เมื่อประมาณ ๓๐ - ๕๐ ปี ชาวบ้านได้บุกรุกเข้ามาอยู่อาศัย และถางป่าทำไร่ทำนา ต่อมาได้มีการซื้อขาย มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างถาวร โดยที่ไม่ทราบว่าเป็นที่ใดในเขตป่าสงวน ต่อมา รัฐบาลได้ขอที่ดินในบริเวณนี้คืนเพื่อจะใช้เป็นที่ปลูกป่า จึงสร้างความไม่พอใจให้ชาวบ้าน ที่อาศัยเป็นอย่างยิ่ง ชาวบ้านมีการต่อต้าน เกิดความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ ของรัฐกับชาวบ้าน ความขัดแย้งนี้นำไปสู่การที่ชาวบ้านไม่ไว้วางใจ เจ้าหน้าที่ของ รัฐที่เข้าไป หรือคนแปลกหน้าที่เข้าไปในหมู่บ้าน เพราะคิดว่าจะเป็นผู้ย่ำยีพวกตน กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะมายึดที่ดิน เช่นบางครั้งจะมีเจ้าหน้าที่จากทางราชการ เข้าไป

แนะนำชาวบ้านในเรื่องการเกษตร ชาวบ้านก็จะไม่ให้ความร่วมมือ และมีการพูด
ต่อ ๆ กันไปว่า "เออ หลงกลไปเลอะเคียวจะเสร็จพวกป่าไผ่นั่น"

แต่ในปัจจุบันนี้ ปัญหาเหล่านี้เริ่มลดน้อยลง เพราะจะมีที่บางแห่งเท่านั้น
ที่ต้องคืนแก่รัฐไปและการปลูกเสริมป่าก็เป็นการช่วยให้ชาวบ้านบางกลุ่มมีงานทำโดย
ไปรับจ้างปลูกป่า นอกจากนี้ยังให้สิทธิในการถือครองที่ดินตามกฎหมายให้แก่ราษฎร
ในบางที่ที่ไม่ต้องใช้ปลูกป่าโดยออกใบ พ.ท.บ.๒ ให้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔ ร้อยละของลักษณะการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของประชาชนในกลุ่มบ้านเนินกรอง บ้านยางแคง และบ้านกุกคทาทอง (จากการศึกษาของผู้วิจัย)

ลักษณะการมีกรรมสิทธิ์ ในที่ดิน	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุกคทาทอง	
มีที่ดินเป็นของตนเอง	๑๓.๘๖ (๑๘)	๕๒.๘๘ (๕๕)	๒๐.๑๘ (๒๑)	๘๖.๘๘ (๙๐)
เป็นของตนเองและ เช่าบางส่วน	.๘๖ (๑)	—	.๘๖ (๑)	๑.๗๒ (๑)
เป็นผู้เช่าโดยเสียค่า เช่าเป็นเงิน	—	๓.๘๕ (๘)	—	๓.๘๕ (๘)
เป็นผู้เช่าโดยเสียค่า เช่าเป็นพืชผล	—	๑.๗๒ (๒)	—	๑.๗๒ (๒)
เป็นที่ดินของพ่อและแม่	.๘๖ (๑)	๑.๗๒ (๒)	๒.๓๘ (๓)	๔.๙๖ (๖)
รวม	๑๕.๓๘ (๑๖)	๖๐.๕ (๖๓)	๒๔.๐๓ (๒๕)	๑๐๐ (๑๐๕)

จากตารางที่ ๔ จะเห็นว่า มีประชากรที่มีที่ดินเป็นของตนเองถึง ๘๖.๘๘ เปอร์เซ็นต์ นับเป็นอัตราที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าประชากรใน ๓ กลุ่มบ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง นอกนั้นจะเป็นผู้ที่ทำกินในที่ดินของพ่อแม่เป็นผู้เช่าที่เสียค่าเช่าเป็นเงิน เป็นผู้เช่าที่เสียค่าเช่าเป็นพืชผล และเป็นผู้ที่มีที่ดินของตนเองและเช่าบางส่วน เรียงตามลำดับดังนี้ ๕.๙๖ เปอร์เซ็นต์ ๓.๘๕ เปอร์เซ็นต์ ๑.๗๒ เปอร์เซ็นต์ ๑.๗๒ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ส่วนประชากรที่ไม่มีที่ดินทำกินเลย มีอาชีพรับจ้างอย่างเดียว จะมีประมาณ ๑๑ คนคิดเป็น ๘.๘๖ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ ๕ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน การถือครองที่ดิน (ขนาดเนื้อที่
ถือครอง) หมายถึง จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรของผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้น
ไม่รวมเนื้อที่ประเภทอื่น และไม่คำนึงถึงว่า เนื้อที่นั้นจะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นแบบใด
อาจจะ เป็นเจ้าของทั้งหมดหรือเป็นเจ้าของค้ำย เช่าค้ำย

การถือครองที่ดิน จำนวน / ไร่	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุคคาทอง	
๐ - ๕	-	-	-	-
๖ - ๑๐	.๕๖ (๑)	๕.๓๓ (๖)	๑.๕๒ (๒)	๘.๖๕ (๙)
๑๑ - ๒๐	๑.๕๒ (๒)	๑๓.๓๑ (๑๘)	๒.๘๘ (๓)	๒๒.๑๒ (๒๓)
๒๑ - ๓๐	.๕๖ (๑)	๙.๖๑ (๑๐)	๔.๘๑ (๕)	๑๕.๓๘ (๑๖)
๓๑ - ๔๐	.๕๖ (๑)	๕.๓๓ (๖)	-	๒.๓๓ (๓)
๔๑ - ๕๐	๒.๘๘ (๓)	๑๒.๕ (๑๓)	๓.๘๕ (๔)	๒๖.๕๒ (๒๘)
๕๑ - ๖๐	-	๒.๘๘ (๓)	-	๒.๓๓ (๓)
๖๑ - ๗๐	๑.๕๒ (๒)	๑.๕๒ (๒)	-	๓.๘๕ (๔)
๗๑ - ๘๐	๑.๕๒ (๒)	๓.๘๕ (๔)	-	๕.๓๓ (๖)
๘๑ - ๙๐	-	.๕๖ (๑)	-	.๕๖ (๑)
๙๑ - ๑๐๐	-	.๕๖ (๑)	-	.๕๖ (๑)
๑๐๑ -	-	-	๑.๕๒ (๒)	๑.๕๒ (๒)
รวม	๑๑.๕๔ (๑๒)	๖๑.๕๓ (๖๔)	๒๖.๕๒ (๒๘)	๑๐๐ (๑๐๔)

จากตารางที่ ๕ จะแสดงให้เห็นว่าในจำนวนผู้ที่มิอาชีพทำไร ทำนาแล้ว ส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินในช่วง ๔๑ - ๕๐ ไร่ มีถึง ๒๖.๘๒ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาจะมีที่ดินอยู่ในช่วง ๑๑ - ๒๐ ไร่ ประมาณ ๒๒.๑๒ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนผู้ที่มีที่ดินเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ ๑๐๐ ไร่ขึ้นไปมีจำนวนไม่มากนัก พวกนี้จะเป็นพวกที่มีฐานะร่ำรวย

จากตารางที่ ๔, ๕ จะพอสรุปได้ว่าในหมู่บ้านแห่งนี้ประชากรไม่มีปัญหาเรื่องไม่มีที่ทำกิน จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนมากจะมีที่ทำกินเป็นของตนเอง และมีเนื้อที่ทำกินในขนาดที่กว้างขวางพอสมควร แต่ปัญหาที่สำคัญในเรื่องที่ดินคือ ปัญหาความกลัวจะถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ยึดที่ทำกินคืนไป

ศูนย์วิทยพัชยาคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งเงินทุน

ตารางที่ ๒ ร้อยละของแหล่งที่มาของเงินทุนในหมู่บ้านเนินกรอง ยางแคง
กุกตาทอง (จากการศึกษาของฉวีจิย)

แหล่งเงินทุน	อัตรา ดอกเบี้ย/ปี	เนินกรอง	ยางแคง	กุกตาทอง	รวม
ธนาคารเพื่อการ เกษตร	๑๔ %	๑.๗๔ (๒)	๑๓.๐๔ (๑๕)	๗.๘๓ (๙)	๒๒.๖๑ (๒๖)
ธนาคารกรุงเทพ	๑๒ %	—	๐.๘๗ (๑)	—	๐.๘๗ (๑)
สหกรณ์การ เกษตร	๑๒ %	๐.๘๗ (๑)	๒.๖๑ (๓)	๐.๘๗ (๑)	๔.๓๕ (๕)
พ่อค้าในตลาด	๕/๑๐๐ เกือบ ๗ ถึงตกซาก	๑.๗๔ (๒)	๖.๙๖ (๘)	๒.๖๑ (๓)	๑๑.๓๑ (๑๓)
นายทุนเงินทุน	๖ ถึงตกซาก	๐.๘๗ (๑)	๔.๓๕ (๕)	๐.๘๗ (๑)	๖.๐๙ (๗)
เพื่อนบ้าน	๕/๑๐๐ เกือบ	๒.๖๑ (๓)	๒.๖๑ (๓)	๒.๖๑ (๓)	๗.๘๓ (๙)
พ่อ, แม่	๓/๑๐๐ เกือบ ไม่คิดดอกเบี้ย	๑.๗๔ (๒)	๒.๖๑ (๓)	๓.๕๘ (๔)	๗.๙๓ (๙)
ญาติพี่น้อง	ไม่คิดดอกเบี้ย	—	๑.๗๔ (๒)	—	๑.๗๔ (๒)
ไม่เป็นหนี้	—	๓.๕๘ (๔)	๒๕.๒๒ (๒๙)	๘.๗๖ (๑๐)	๓๗.๕๖ (๔๓)
รวม	—	๑๓.๐๔ (๑๕)	๖๐ (๖๙)	๒๖.๙๖ (๓๑)	๑๐๐ (๑๑๕)

ตารางที่ ๒ จะเห็นว่าประชากรในหมู่บ้านจำนวน ๒๒.๖๑ เปอร์เซ็นต์ ไม่มีเงินทุนเป็นของตนเอง ต้องไปกู้จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตร ๒๒.๖๑ เปอร์เซ็นต์ ธนาคารกรุงเทพ ๐.๘๓ เปอร์เซ็นต์ สหกรณ์เพื่อการเกษตร ๘.๓๕ เปอร์เซ็นต์ พ่อค้าในตลาด ๑๑.๓๐ เปอร์เซ็นต์ นายทุนเงินกู้ ๖.๐๙ เปอร์เซ็นต์ จากเพื่อนบ้าน ๓.๘๓ เปอร์เซ็นต์ จากพ่อและแม่ ๓.๘๓ เปอร์เซ็นต์ และญาติพี่น้อง ๑.๓๔ เปอร์เซ็นต์ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตร และต้องชำระดอกเบี้ย ๑๔ % ต่อปี นอกจากนั้นชาวบ้านเป็นหนี้พ่อค้าในตลาดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวบ้านเป็นหนี้พ่อค้าในตลาดถึง ๖.๘๖ เปอร์เซ็นต์ และต้องชำระดอกเบี้ยในราคาที่สูงประมาณ ๑๖๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๙ ถึงยี่สิบชาก (หมายความว่า ยืมเงิน ๑๐๐ บาท พอสิ้นปีชาวบ้านต้องเอาข้าวไปใช้คืน ๙ ถึง) ซึ่งอันนี้เป็นข้อผูกพันที่ทำให้ชาวบ้านต้องตกอยู่ในวัฏจักรความเป็นหนี้ตลอดไป เพราะชาวบ้านทำนาได้ผลลิตน้อยแต่ต้องชำระดอกเบี้ยในราคาที่สูง ทำให้ไม่มีข้าวเหลือ จะต้องกู้ต่อไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ศาสนาและการศึกษา

โดยทั่วไปแล้วในหมู่บ้านชนบท วัดจะเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน (Mocerman) ๑๘๖๖ : ๓๔ -) เป็นที่รวมความร่วมมือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้เมื่อประมาณ ๓๐ - ๔๐ ปีที่ผ่านมา ไม่มีวัดในหมู่บ้าน ประกอบกับการที่ชาวบ้านเป็นผู้ที่มาจากหลายท้องที่ ดังนั้นหมู่บ้านแห่งนี้ในระยะแรกจึงขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างมีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่ตีความจากท้องถิ่นเดิมของตน ความสัมพันธ์ของชาวบ้านภายในหมู่บ้านมีน้อย ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำมาหากิน แม้แต่เด็กในหมู่บ้านก็ไม่มีที่เรียนต้องไปอาศัยเรียนกับโรงเรียนต่างหมู่บ้านที่ห่างไกลออกไป การไปมาลำบาก เป็นเวลานานเข้า เรื่องเด็กไม่มีที่เรียนนี้ ก็จะ เป็นปัญหาาร่วมกันของชาวบ้านมากจนที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ชาวบ้านจึงได้มาร่วมปรึกษาหารือกันถึงเรื่องนี้ และได้ตกลงกันร่วมแรงร่วมใจกันสร้างอาคารเรียนขึ้นภายในหมู่บ้าน และจ้างครูจากที่อื่นมาสอน ต่อมาในปี ๒๕๑๘ ได้รับความสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วน

ส่วนจังหวัดฉะเชิงเทราหลายตำบล เช่น ให้มีการบรรจุแต่งตั้งครูสอนในโรงเรียน
 งบประมาณอาคารเรียน เป็นต้น และได้ให้ชื่อโรงเรียนแห่งนี้ว่า โรงเรียนบ้านยางแดง
 ตำบลคูขุด อำเภอสนามชัยเขต โรงเรียนแห่งนี้มี ๖ ชั้นเรียน นักเรียน ๑๒๐ คน
 เชคบริการอยู่ใน ๓ กลุ่มบ้าน คือ กลุ่มบ้านยางแดง มีนักเรียน ๓๕ เปอร์เซนต์ กลุ่ม
 กุดคาทอง มีนักเรียน ๓๕ เปอร์เซนต์ เนินกรอง ๓๐ เปอร์เซนต์ ครูที่สอนมี ๘ คน
 ซึ่งจะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด ดังนั้นจึงมีความสนิทสนมและเป็นที่เคารพของชาวบ้านมาก

ในช่วงที่โรงเรียนเริ่มเป็นรูปเป็นร่างนั้น ประมาณปี ๒๕๑๕ ครูร่วมกับชาว
 บ้านโคกปริกาหารือกันในการสร้างวัด เพื่อจะสร้างจตุรรมของชาวบ้านในหมู่บ้าน ให้
 ชาวบ้านได้มาพบปะทำบุญร่วมกัน เพื่อจะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่บ้าน
 เพราะสมัยก่อนชาวบ้านจะทำบุญแต่ละครั้งจะต้องไปทำถึงวัดเขาแหลม หรือไม่ก็กลับไปทำ
 ที่ท้องถื่นเดิมของตน ในที่สุดวัดก็ไ้ถูกสร้างขึ้นตามเป้าหมาย และในระยะแรก ๆ ได้
 นิมนต์พระจากที่อื่นมาจำพรรษาในช่วงเข้าพรรษา ต่อมาได้มีพระมาจำพรรษาอยู่ตลอด
 ๑ รูป คือหลวงตาจวน ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในปัจจุบัน วัดโคกขยายใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ
 จากการร่วมแรงของชาวบ้านและครู โดยการหาผ้าป่ามาทอด และการเสียสละแรง
 ภายและกำลังทรัพย์คนละเล็กละน้อยของชาวบ้าน แต่ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งระหว่าง
 พระกับครู เนื่องจากครูต้องการจะให้มีการมการ วัดสำหรับทำบุญซึ่งค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างวัด
 ไม่ใช่เก็บไว้ที่หลวงตาจวนอย่างเดียว แต่หลวงตาจวนไม่ยอมบอกว่าเงิน
 ที่ได้ทำ เป็นคนหาทานานมีสิทธิใช้ ประกอบกับอุปนิสัยของหลวงตาองค์นี้เป็นคนที่ดู
 ลูกศิษย์วัด และพระที่บวชใหม่อยู่ค่ายไม่ได้ และเป็นพระที่ไม่ค่อยสนใจกับสภาพการทำ
 มาหากินของชาวบ้าน สนใจแต่เรียไรเงินชาวบ้านมาสร้างวัดอย่างเดียว จึงทำให้
 ชาวบ้านกลางแกลงใจและเอือมระอาไม่อยากจะเข้าวัด ในที่สุดชาวบ้านก็กลับสู่สภาพ
 เดิม คือมีผู้มาทำบุญในหมู่บ้านเพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนมากจะไปทำที่ท้องถื่นเดิมของ
 ตน แม้แต่การบวชพระชาวบ้านก็ไม่บวชในวัดนี้ต้องไปบวชที่อื่น เช่น วัดบางมะเฟือง
 หรือวัดในท้องถื่นเดิมของตน เพราะไม่มีใครอยู่กับหลวงตาจวนได้ ชาวบ้านบอกว่า
 "หลวงตาจวนเป็นพระเขค้จการ"

ดังนั้น วัดในหมู่บ้านจึงไม่สามารถเป็นสถานที่ก่อให้เกิดความร่วมมือเป็นอัน
 หนึ่งอันเดียวกันของชาวบ้านได้มากนัก

ระดับการศึกษาของประชากร

ตารางที่ ๗ ร้อยละของจำนวนประชากรในหมู่บ้านเนินกรอง ยางแคง
กุดคทาของ จำแนกตามระดับการศึกษา (จากการศึกษาของผู้วิจัย)

จำนวนประชากรที่จบ การศึกษาระดับต่าง ๆ	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุดคทาของ	
ไม่เคยเรียน	๑.๒๕ (๕)	๗.๕๘ (๒๕)	๑.๕๖ (๕)	๑๐.๓๙ (๓๕)
ป.๑ - ป.๔	๗.๘๘ (๒๕)	๕๕.๗๙ (๑๕๗)	๑๘.๒๖ (๕๘)	๗๑.๙๓ (๒๓๐)
ป.๕ - ป.๗	๒.๕๕ (๘)	๑๑.๕๒ (๓๗)	๒.๑๘ (๗)	๑๖.๒๕ (๕๒)
ม.ศ.๑ - ม.ศ.๓	—	—	๑.๕๖ (๕)	๑.๕๖ (๕)
อนุปริญญา	—	—	๐.๓๑ (๑)	๐.๓๑ (๑)
รวม	๑๑.๕๓ (๓๗)	๖๕.๗๙ (๒๐๘)	๒๓.๖๘ (๗๖)	๑๐๐ (๓๒๑)

จากตารางที่ ๗ แสดงให้เห็นถึงระดับการศึกษาของประชากรในหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับ ป.๑ - ป.๔ มีจำนวนถึง ๗๑.๙๓ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด เป็นผู้ที่ไม่เคยเรียนเลย ๑๐.๓๕ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนผู้ที่มีการศึกษาในระดับตั้งแต่ ม.ศ.๑ - ม.ศ.๓ และระดับอนุปริญญา มีจำนวนน้อยมาก คิดเป็น ๑.๕๖ เปอร์เซ็นต์ และ ๐.๓๑ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า ประชากรในหมู่บ้านแห่งนี้ มีระดับการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔ ร้อยละของเด็กในหมู่บ้านเนินกรอง ยางแคง กุคคาทอง
จำแนกตามระดับชั้นเรียน (จากการศึกษาของผู้วิจัย)

ระดับชั้นเรียน	บ้าน			รวม
	เนินกรอง	ยางแคง	กุคคาทอง	
ป.๑	๔.๑๖ (๕)	๑๖.๕๓ (๒๐)	๔.๘๖ (๖)	๒๕.๖๒ (๓๑)
ป.๒	—	๘.๘๒ (๑๒)	๕.๗๘ (๗)	๑๔.๖๐ (๑๙)
ป.๓	๒.๕ (๓)	๘.๒๖ (๑๐)	๔.๘๖ (๖)	๑๕.๖๒ (๑๙)
ป.๔	๒.๕ (๓)	๘.๒๖ (๑๐)	๔.๘๖ (๖)	๑๕.๖๒ (๑๙)
ป.๕	๒.๕ (๓)	๘.๒๖ (๑๐)	๔.๑๓ (๕)	๑๔.๘๗ (๑๘)
ป.๖	๖.๖๖ (๘)	๔.๘๖ (๖)	—	๑๑.๕๒ (๑๔)
ปริญาตรี	—	๑.๘๓ (๑)	—	๑.๘๓ (๑)
รวม	๑๘.๓๓ (๒๒)	๕๗.๕ (๖๘)	๒๕ (๓๐)	๑๐๐ (๑๒๐)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนนักเรียนที่กำลังอยู่ในวัยเรียนแล้ว จะเห็นว่าเด็กในหมู่บ้านจะเรียนอยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ เป็นจำนวนไม่แตกต่างกันนัก คิดเฉลี่ยจำนวนเด็กที่เรียนในชั้น ป.๑ - ป.๖ มีจำนวน ๑๕.๓๐ เปอร์เซนต์ และมีเด็กที่กำลังอยู่ในระดับปริญญาตรีอยู่ ๑.๔๑ เปอร์เซนต์

จากตารางที่ ๗.๔ พอจะสรุปได้ว่าประชาชนในหมู่บ้านจะไม่มีใครมีความแตกต่างกันเรื่องการศึกษาเท่าใดนัก ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในระดับชั้นประถมปีที่ ๔ มีผู้ที่มีความรู้สูงถึงระดับอนุปริญญาและปริญญา อย่างละ ๑ คน เท่านั้น

การอนามัยในหมู่บ้าน

หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน อนามัยตำบลไม่สามารถจะจัดตั้งขึ้นได้ เมื่อเจ็บป่วยชาวบ้านต้องซื้อยากินเองเป็นส่วนมาก หรือรักษากันในหมู่บ้าน โดยให้ผู้ที่พอรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเป็นผู้รักษา ส่วนครอบครัวที่มีฐานะก็จะไปรักษาที่คลินิกในตลาด โรงพยาบาลพนมสารคาม อนามัยอำเภอสมามชัยเขต โรงพยาบาลคริสเตียน อำเภอบางคล้า และโรงพยาบาลประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา โรคที่เป็นกันมากคือ ไข้มาลาเรีย ไทฟอยด์ ท้องร่วง ไข้ฉี่ โรคกระเพาะอาหาร และโรคซากอาหาร

ศูนย์วิทยุวิทยุวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๕ จำนวนครัวเรือนที่มีการสาธารณสุข

การสาธารณสุข	บ้าน			รวม	
	เนินกรอง	ยางแคง	กุกคาทอง	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
บ่อน้ำใช้ในบ้าน	๔	๕๕	๒๔	๘๓	๘๕.๒๖
ใช้บ่อรวม	๔	—	๕	๙	๙.๑๓
ใช้คลอง	๓	๑๑	๒	๑๖	๑๖.๖๑
รวม	๑๑	๖๖	๓๑	๑๐๘	๑๐๐
มีส่วนซึม	๒	๔	๒	๘	๗.๓๗
ส่วนหลุม	๔	๓	๒	๙	๘.๓๓
เข้าป่า	๔	๕๙	๒๗	๙๐	๘๓.๓๐
รวม	๑๐	๖๖	๓๑	๑๐๗	๑๐๐

(จากการศึกษาของผู้วิจัย)

จากตารางที่ ๕ เมื่อพิจารณาถึงเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้แล้ว ประชากรในหมู่บ้าน บางกลุ่มก็ยังอาศัยน้ำในคลองอยู่บ้าง มีถึง ๑๖.๖๑ เปอร์เซ็นต์ อันนี้เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เป็นโรคท้องร่วงหรือไทฟอยด์ แต่ประชากรส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้ชุกบ่อน้ำไว้สำหรับใช้น้ำว่า เรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ไม่มีปัญหาเท่าใด

ส่วนเรื่องส่วนนั้น ในหมู่บ้านมีส่วนซึมเพียง ๗.๓๗ เปอร์เซ็นต์ และส่วนหลุม ๘.๓๓ เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเข้าป่ากัน

การปกครอง

ในด้านการปกครองภายในหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน คอยดูแลความสงบสุขของชาวบ้าน เป็นผู้นำโดยตำแหน่งที่ตั้งอย่างเป็นทางการ

นอกจากนี้ยังมีกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ๗ ฝ่าย เป็นกรรมการที่ถูกแต่งตั้ง ตามกฎหมาย ประกอบด้วย

๑. กรรมการฝ่ายศึกษา
๒. กรรมการฝ่ายปกครอง
๓. กรรมการฝ่ายป้องกัน
๔. กรรมการฝ่ายพัฒนา
๕. กรรมการฝ่ายสาธารณสุข
๖. กรรมการฝ่ายสังคม
๗. กรรมการฝ่ายวัฒนธรรม

กรรมการฝ่ายต่าง ๆ นี้ประกอบด้วยประธานและคณะกรรมการร่วมอีก ซึ่งมาจากการคัดเลือกของชาวบ้าน

การทำงานของแต่ละฝ่าย จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันในการทำงาน เพื่อสร้างความร่วมมือเป็นเจริญก้าวหน้าแก่ประชาชน การประชุมของคณะกรรมการไม่มีกำหนดแน่นอนแล้วแต่เรื่องรีบด่วน แต่ในทุกวันที่ ๒ ของทุกเดือน จะมีการประชุมระหว่างชาวบ้าน และกรรมการทุกฝ่าย โดยผู้ใหญ่บ้าน เรื่องที่ประชุมส่วนมากจะเป็นเรื่องของทางราชการ และเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าวันที่ ๒ ชาวบ้านทุกคนจะต้องมาประชุม โดยที่ผู้ใหญ่บ้านจะไม่มีการเตือน หรือมีการตีเกราะเรียกประชุมเหมือนหมู่บ้านในภาคอีสาน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านขาดประชุมมาก เพราะขาดสิ่งกระตุ้นชาวบ้านที่รู้สึกไม่สนใจ ส่วนบางคนอาจจะไม่รู้เลยว่ามีประชุมวันที่ ๒ ของเดือน เนื่องจากไม่มีการกระจายข่าวที่ดี อย่างเช่นที่ กุศคาทอง ชาวบ้านบางราย จะไม่รู้เลยว่ามีประชุม ส่วนมากจะตอบว่า ผู้ใหญ่บ้านไม่มาบอก

ผู้นำหมู่บ้านแห่งนี้โดยมากจะมีความสัมพันธ์เป็นญาติพี่น้องกัน หรือเป็นเพื่อนบ้านที่มีความคุ้นเคยชอบพอเหมือนญาติกัน จึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับลูกบ้านบางกลุ่มจะไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะที่กลุ่มบ้านกุกคาทอง เนื่องจากที่กุกคาทองไม่มีตัวแทนของชาวบ้าน ในกลุ่มนี้เข้าร่วมเป็นผู้นำที่เป็นทางการเลย จึงทำให้การกระจายข่าวสารในกลุ่มนี้ไม่ดี ดังนั้น จึงทำให้ขาดความสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้นำและชาวบ้านไป ส่วนที่ย่างแคงและเนินกรอง ผู้นำยังสามารถเป็นที่รวมของชาวบ้านได้ โดยเฉพาะที่เนินกรองผู้นำสามารถเป็นจตุรรมของชาวบ้านได้มาก เพราะผู้นำเป็นเชื้อสายของคนเก่าแก่ที่นั่น

ระบบเครือญาติ

หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งขึ้น เมื่อประมาณ ๓๐ - ๕๐ ปี ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาพร้อม ๆ กับญาติสนิท และต่อมาก็มีผู้อพยพตามมาเรื่อย ๆ ผู้ที่อพยพเข้ามาในส่วนหนึ่งจะเป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว อีกส่วนจะเป็นคนโสดหรือผู้ที่มาเค็บโตในหมู่บ้านแห่งนี้ พวกนี้ต่อมาจะนิยมแต่งงานกันภายในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง (Intermarriage) และคู่สมรสที่ทั้งคู่มาจากหมู่บ้านใกล้เคียงและหมู่บ้านที่ห่างไกลออกไป

การแต่งงานแบบ Intermarriage คู่แต่งงานมักนิยมปลุกบ้านอยู่ใกล้ ๆ บ้านพ่อและแม่ของฝ่ายชายหรือหญิง แล้วแต่ฐานะทางเศรษฐกิจของฝ่ายใดจะดีกว่ากัน และคู่สมรสแบบนี้ก็มักจะไม่คิดกันจากพ่อแม่ แต่ก็มีส่วนน้อย ส่วนมากแล้วต่างก็จะซื้อที่ดิน เป็นของตนเองหรือไม่ก็เช่าที่

ส่วนผู้ที่แต่งงานแล้วอพยพเข้ามา ก็จะกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ตามพื้นที่ที่จับจองหรือซื้อจากผู้อื่น และต่างก็ทำมาหากินด้วยตนเอง

ในกลุ่มเนินกรอง ซึ่งมี ๑๕ ครัวเรือนจะปรากฏมีคู่แต่งงานแบบ Intermarriage เป็นส่วนมาก ดังนั้น กลุ่มนี้ชาวบ้านจึงเป็นญาติกัน เสียเป็นส่วนใหญ่ ในกลุ่มนี้มีตระกูลใหญ่ ๒ ตระกูล คือ สุวรรณ (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นตระกูลที่อพยพมาเริ่มแรก และปัจจุบันคนหนึ่งในตระกูลนี้ได้เป็นผู้นำที่เป็นทางการของหมู่บ้านในตำแหน่ง

ผู้ชายผู้ใหญ่บ้าน คือ นายน้อย สุวรรณ (นามสมมุติ) อีกตระกูลหนึ่งคือ ตระกูล ศรีประจันทร (นามสมมุติ) เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากอีสาน จะเป็นกลุ่มที่มีฐานะยากจน กล่าวกลุ่มแรก แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มบ้านนี้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก เพราะลักษณะบ้านเรือนที่เป็นกระจุก ทำให้ติดต่อกันได้สะดวก ชาวบ้านจะนับถือคนที่มาอยู่ก่อนในฐานะคนเฒ่าคนแก่ จะมีคำเรียกคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านว่า "แม่แก่" เป็นต้น และโดยเฉพาะผู้นำในหมู่บ้านเป็นผู้ที่อยู่ในตระกูลของคนเฒ่าแก่ที่มาอยู่ จึงทำให้ชาวบ้านเชื่อถือ และสามารถรวมชาวบ้านได้

กลุ่มยางแคง ซึ่งมี ๒๕ ครัวเรือน จะปรากฏว่าคู่แข่งงานส่วนมากจะมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง หรือหมู่บ้านที่ห่างไกลออกไป ดังนั้น พวกนี้จึงตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ห่าง ๆ กัน ตามที่คิดของตน และความต้องการเดิมของตน ลักษณะของกลุ่มคู่แข่งงานแบบ Inter-marriage จะปรากฏในกลุ่มผู้นำของหมู่บ้าน กลุ่มนี้มีส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีและจะมีบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดกัน ลักษณะความเป็นญาติจากการแต่งงานทำให้คนมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน นอกจากนั้นในระหว่างกลุ่มที่เป็นผู้นำด้วยกันก็จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติกัน โดยจะออกมาในรูปการให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องเงิน โดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับชาวบ้านอื่นจะมีน้อย เนื่องจากความห่างไกล และฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ส่วนมากจะติดต่อกันในฐานะลูกหนี้กับเจ้าหนี้มากกว่า

กลุ่มกุกตาทอง คู่สมรสส่วนใหญ่ในกลุ่มกุกตาทอง จะเป็นลักษณะของ Inter-marriage แต่ละครัวเรือนจะตั้งบ้านเรือนอยู่ติดกันในกลุ่มญาติเดียวกัน พ่อแม่อาจจะยกที่ดินให้แก่ลูกที่แต่งงานแล้วทำกิน แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนมากแล้วคู่สมรสแต่ละคู่จะกินร่นหาที่ทำกินเอง ในกลุ่มบ้านนี้จะมีตระกูลใหญ่ ๓ ตระกูล คือ แก่นจันทร์ดี (นามสมมุติ) สุริยา (นามสมมุติ) และแกสคำ (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ แต่ในแต่ละตระกูลก็มีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าจะออกมาในรูปของการจ้างงาน แต่ก็ เป็นลักษณะที่เกื้อกูลกัน และพยายามที่จะจ้างงานกันภายในกลุ่มบ้าน เพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งหนึ่งที่สามารถยึดเหนี่ยวคนกลุ่มนี้ได้คือ ความเป็นคนลาวใช้ภาษาลาวเหมือนกัน

๓. ความสัมพันธ์ทางสังคม

ทั้งสามกลุ่มบ้านจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มบ้าน เนินกรอง

กลุ่มบ้าน เนินกรอง เป็นกลุ่มบ้านที่มีทั้งคนที่ร่ำรวยและคนที่ยากจนอยู่ปะปนกัน มีบ้านอยู่ใกล้ชิดกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กัน ระยะห่างทางสังคม (Social distance หมายถึง ความรู้สึกแยกจากกันของบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งโดยปกติสืบเนื่องมาจากสถานภาพทางสังคมหรือความแตกต่างในเรื่องวรรณะในการนี้มักจะไม่ยอมรับบุคคลหรือกลุ่ม เข้ากลุ่มคน หรือไม่ยอมมีสัมพันธ์ด้วยจึงทำให้เกิดช่องว่าง หรือระยะห่างทางสังคมระหว่างบุคคล เหล่านั้นขึ้น) ระหว่างคนจนและคนรวยจึงไม่เกิดขึ้น คนรวยส่วนมากจะเป็นคนที่มาอยู่ก่อนแต่ดั้งเดิม ดังนั้น ชาวบ้านจึงให้ความนับถือในฐานะที่เป็นคนเช่าคนแก่ และ ลูกหลานของคนเหล่านี้ ปัจจุบันก็เป็นผู้นำหมู่บ้าน จึงทำให้สามารถเข้ากับชาวบ้านและรวมชาวบ้านได้ เช่น ในวันที่ผู้วิจัยเข้าไปในกลุ่มนี้ครั้งแรกได้เห็นความสามัคคีกันของชาวบ้านในการร่วมกันสร้างทางเข้าหมู่บ้านโดยการนำของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มบ้านยางแดง

คงได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่า กลุ่มบ้านยางแดงเป็นกลุ่มบ้านใหญ่ ประชากรมาจากหลายที่ และมาตั้งบ้านเรือนอย่างกระจัดกระจาย ดังนั้น กลุ่มบ้านนี้ชาวบ้านจึงพยายามดำรงชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งตัวเองให้ได้ภายในครอบครัว หรือภายในกลุ่มที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน โดยไม่ค่อยติดต่อกับกลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความห่างไกลและความไม่สะดวกในการติดต่อกัน

กลุ่มบ้านกุดคทาทอง

กลุ่มบ้านกุดคทาทองนี้ จะเป็นกลุ่มบ้านที่มีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบ้านนี้เป็นกลุ่มบ้านคนลาว ถึงแม้ว่าจะเป็นลาวพวน และลาวที่มาจากอีสาน แต่จากการสัมภาษณ์

ชาวบ้าน เขาไม่มีความรู้สึกถึงความแตกต่างกันในชั้นนี้ เขารู้สึกว่าทุกคน เป็นพี่น้องกัน
ใช้ภาษาเดียวกัน

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ๓ กลุ่มบ้านแล้ว จะปรากฏว่ายิ่งขาด
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจาก แต่ละกลุ่มบ้านมีระยะทางที่ห่างกัน
ขาดสิ่งยึดมั่นร่วมกัน เช่น ศาสนา และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบ้านจะมี
ในรูปของนายจ้างกับลูกจ้าง และลูกหนี้กับเจ้าหนี้ เป็นส่วนใหญ่

ลักษณะรูปแบบของโครงการพัฒนาชนบทแควระบบ - สียัก

โครงการพัฒนาชนบทแควระบบ - สียัก เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงาน
ทางบ้านพัฒนาชนบท ตั้งสำนักงานอยู่ที่ บ้านยางแดง หมู่ ๖ ตำบลคูยายหมี่ อำเภอ
สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ดำเนินโครงการครอบคลุม ๔ หมู่บ้าน บ้านยางแดง
ยางแดง บ้านเนินกรอง บ้านกุดคาทอง องค์กรนี้ได้ตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๕
ธันวาคม ๒๕๒๓ ด้วยการผลักดันของนักพัฒนา และความร่วมมือของชาวบ้านร่วมกัน
โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากองค์กร แคร่ เค ซอม

๑. หลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการ

หลักการของโครงการ (จากเอกสารของโครงการ ปี ๒๕๒๔)

๑. ช่วยส่งเสริมค่านิยมอาชีพ
๒. ช่วยส่งเสริมค่านิยมการศึกษา
๓. ช่วยส่งเสริมค่านิยมสาธารณสุข
๔. ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการอยู่ร่วมกัน ตามระบบประชาธิปไตย

จุดมุ่งหมายของโครงการ (จากเอกสารของโครงการ ปี ๒๕๒๔)

๑. ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และการอาชีพของครอบครัวเกษตรกร
กลุ่มครอบครัวที่ยากจนมาก

- เพื่อให้มีทุนประกอบอาชีพ และส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน
กลุ่มครอบครัวที่ยากจน
 - เพื่อให้มีทุนประกอบอาชีพและส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน
กลุ่มเกษตรกรทั่วไป
 - เพื่อปรับปรุงอาชีพโดย เผยแพร่วิชาการและเทคนิคใหม่ ๆ
๒. สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน และช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันในระยะยาว

๒. โครงการบริหารและวิธีการดำเนินงาน

โครงสร้างการบริหารงาน

การบริหารประกอบด้วยคณะกรรมการ ๓ ชุด ผู้ประสานโครงการ
(นักพัฒนา) ที่ปรึกษาโครงการ และกรรมการแต่ละกลุ่มกิจกรรม

คณะกรรมการ ๓ ชุด ได้แก่

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการ ในชุดนี้มีทั้งหมด ๓ คน ประกอบด้วย
ผู้ใหญ่มบ้าน ๑ คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่มบ้าน ๒ คน คณะกรรมการชุดนี้เป็นคณะกรรมการโดย
ตำแหน่ง ในปัจจุบันผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้แก่

๑. นายสนธิ คำชะ ผู้ใหญ่มบ้านหมู่ ๖ ประธานกรรมการ ฯ
๒. นายสะอาด แทนลำใย ผู้ช่วยผู้ใหญ่มบ้านหมู่ ๖ รองประธานฯ
๓. นายเนตร เกตุสุวรรณ ผู้ช่วยผู้ใหญ่มบ้านหมู่ ๖ รองประธานฯ

๒. คณะกรรมการดำเนินโครงการ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "คณะ
กรรมการศึกษาและพัฒนาหมู่บ้าน" ในชุดนี้มีจำนวน ๓ คน ประกอบด้วยประธาน รอง
ประธานกรรมการรวม เทร็ดูฎีก และเลขานุการ กรรมการชุดนี้ดำเนินงานให้กับโครง
การอยู่คามวาระ ๑ ปี เมื่อครบกำหนดจะมีการเลือกกรรมการใหม่ ในปัจจุบันผู้ดำรง
ตำแหน่งคณะกรรมการดังกล่าว ได้แก่

๑. นายใบศรี เนตรหาญ ประธานกรรมการฯ
๒. นายสมโชค มาลัย รองประธานกรรมการฯ
๓. นายพร จันทฤทธิ กรรมการร่วม
๔. นายสุคใจ คะเสนา กรรมการร่วม
๕. นายบุญลือ เข้มเรือง กรรมการร่วม
๖. นายนิคม พุ่งเหลือง กรรมการและเหรัญญิก
๗. นายประเทือง คิ่งแดง กรรมการและเลขานุการ

๓. คณะกรรมการร่วมดำเนินโครงการ มีจำนวน ๗ คน ประกอบด้วย
 ๓.๑. คณะครูโรงเรียนบ้านยางแดง ได้แก่

๑. นายจเร วุฒิสานโสภณ
๒. นายบรรเลง แก้วมีแสง
๓. นางสาวไพเราะ เกตุสุวรรณ
๔. นางสาวแหว่ สระบุรินทร์
๕. นายวันชัย วงศ์เสนา
๖. นายบรรจง รอคเพชร
๗. นายสมปอง สังข์ทอง

ผู้ประสานโครงการ ได้แก่ นายเกษม เพชรนที (นักพัฒนา)

ที่ปรึกษาโครงการ ได้แก่

๑. นายอำเภอสามชัยเขต
๒. ประธานคณะกรรมการสภาตำบลคูยาดหมี
๓. สมาชิกสภาจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรรมการของแต่ละกลุ่มกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการ
 รองประธาน เหรัญญิก เลขานุการ และกรรมการร่วม ซึ่งจะขึ้นตรงต่อกรรมการกลาง และ
 อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๑ ปี เช่นกัน

วิธีการดำเนินโครงการ

ในระยะแรกของชาวบ้านได้ให้ความสนใจโครงการ เกือบทุกครัวเรือน ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคทั้งแรงกาย และกำลังทรัพย์ สร้างศาลาชาวบ้าน ขึ้นมา เพื่อใช้เป็นที่ประชุมพบปะพูดคุยกัน ศาลานี้ได้สร้างขึ้นในบริเวณเดียวกับโรงเรียน

สำหรับวิธีการดำเนินโครงการนั้น นักพัฒนาจะมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา เท่านั้น ชาวบ้านจะเลือกกรรมการขึ้นมาดำเนินการเอง โดยจัดเป็นรูปคณะกรรมการ กลาง ซึ่งการเลือกตั้งคณะกรรมการกระทำดังนี้ นักพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ดำเนินการ โดยที่ชาวบ้านจะเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลที่สมควร จะเป็นกรรมการขึ้นมา และให้มีผู้ รับรอง ๒ คน เมื่อได้บุคคลมาพอสมควรแล้ว ก็จะให้ชาวบ้านเป็นคนให้คะแนนแก่ บุคคลเหล่านั้นว่า ใครจะเหมาะสมกับตำแหน่งใด การลงคะแนนของชาวบ้านจะเป็น ลักษณะการลงคะแนนลับ เมื่อมีการลงคะแนนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนับคะแนน ต่อหน้าชาวบ้านนั่นเอง ผลการเลือกกรรมการในครั้งนั้นปรากฏออกมาว่า นายใบสร เนตรหาญ ได้รับเลือกเป็นประธาน มีรอง ๑ คน เลขา และกรรมการร่วม (ทั้งรายชื่อที่เสนอไปแล้ว) โดยมีครูและนักพัฒนาให้คำปรึกษา นอกจากนี้ในแต่ละกลุ่ม

กิจกรรมก็มีคณะกรรมการย่อยอีก ซึ่งประกอบด้วยประธานและรอง เลขา กรรมการร่วม การทำงานของกรรมการกลางและกรรมการแต่ละกลุ่มกิจกรรม จะ ประสานกันดังนี้ กรรมการแต่ละกลุ่มกิจกรรมมีหน้าที่ติดตามสรุปผลงานของแต่ละกลุ่ม กิจกรรมแล้วนำมาปรึกษาร่วมกันกรรมการกลาง การปรึกษาในช่วงนี้จะมีในกลุ่มกรรมการ ก่อน ซึ่งจะนัดกันอย่างเป็นทางการทุกวันที่ ๓ ของเดือน แต่การพบปะพูดคุยกันอย่างไม่ เป็นทางการของคณะกรรมการและชาวบ้าน จะมีอยู่ตลอดเวลาในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันพระ วันสำคัญทางศาสนา ซึ่งเป็นวันที่ชาวบ้านมารวมกันที่วัดเป็นจำนวนมาก จึงมี การพูดคุยกันถึงประสบการณ์ต่าง ๆ จากการทำงาน หรือในเวลาว่างเสร็จจากงานในไร นา ชาวบ้านก็อาจมีการจับกลุ่มพูดคุยกันในช่วงเย็น ๆ อาจจะถูกถึงปัญหาการทำมาหากิน

หลังจากที่กรรมการได้มีการประชุมกันทุกวันที่ ๓ แล้ว ในทุกวันที่ ๕ ของเดือน ก็จะเป็นวันประชุมใหญ่โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมเพื่อเสนอแนวนโยบายต่าง ๆ ในการทำงาน ให้ชาวบ้านทราบ และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนวทาง

ต่าง ๆ ในถารแก้ปัญหาของเขาเอง นอกจากนี้ก็จะมีการประชุมผลการทำงานต่าง ๆ ที่ผ่านมากับ

ส่วนนักพัฒนาเองจะเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง โดยจะคอยให้คำปรึกษาหารือ และคอยแสวงหาแหล่งทรัพยากรจากภายนอก ทั้งทางด้านความรู้วิชาการ และเงินหรือวัสดุ สิ่งของที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ให้ชาวบ้านได้ทราบ และแนะนำชาวบ้านถึงวิธีการที่จะเข้าถึง แหล่งทรัพยากรนั้น ๆ นอกจากนี้นักพัฒนายังจัดให้มีการอบรมชาวบ้าน โดยการพยายามชักจูงนักวิชาการ และผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านพัฒนามาให้ ความรู้แก่ชาวบ้าน และยังพาชาวบ้านไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน เช่น ในหมู่บ้านที่ได้รับความสำเร็จในการพัฒนา เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านมาก ชาวบ้านได้กล่าวว่า "การมีโครงการพัฒนาหมู่บ้านแควระบบ - สียัค ขึ้นในหมู่บ้านนี้ ทำให้รู้เรื่องต่าง ๆ หลายเรื่อง เช่น วิธีการป้องกันโรคพิษ สัตว์" นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านรู้แหล่งที่ควรจะไปขอ คำปรึกษาแนะนำในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้น เช่น ในปัจจุบันชาวบ้านจะรู้ว่า ถ้าพิษหรือสัตว์ เป็นโรคขึ้นมาชาวบ้านก็จะนำพิษหรือสัตว์ที่เป็นโรคนั้นไปปรึกษา เกษกรอำเภอก่อน เป็นต้น ซึ่งลักษณะ เช่นนี้ยังไม่เคยมีมาก่อนเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิโครงสร้างโครงการพัฒนาเขตควนระดม-ชัยค

